

Đề bài

Tâm hồn
Việt Nam
qua ca dao
– dân ca.

Bài làm

*Việt Nam đất nước ta ơi
Mênh mông biển lúa đâu trời đẹp hơn
Cánh cò bay lả rập rờn
Mây mờ che đỉnh Trường Sơn sớm chiều*

(Nguyễn Đình Thi)

Nếu người Pháp tự hào về một đất nước có dòng sông Sein xanh biếc lững lờ trôi, nếu người Trung Hoa mê yêu xứ sở có đỉnh Ân Cương cao vợi vợi, có những Trường Giang, Hoàng Hà cuộn cuộn sóng dâng... thì em cũng gắn bó trái tim mình với một mảnh đất đẹp núi, đẹp sông, đẹp lòng người nhân hậu. Việt Nam, quê hương em, xứ sở của những cánh đồng xanh xanh lúa mới, trắng muốt những cánh cò bay, cánh cò chờ nắng qua sông, cánh cò mang theo tiếng hát lời ca của người dân lao động... Đây là vãn điệu ca dao, những câu hò điệu lý... vang lên trong những cung bậc tình cảm lúc bổng, khi trầm...

Trải qua bao thăng trầm lịch sử, *từ thuở mang gươm đi mở nước*, người Việt Nam đã đổ bao mồ hôi xương máu để tô màu xanh sự sống lên mảnh đất quê hương. Từng oe oe cất tiếng khóc chào đời trên đất Việt, từng bao phen quyết chiến với giặc ngoại xâm, từng vui với niềm vui, buồn với nỗi buồn quê Việt, có người Việt Nam nào chẳng mến yêu quê hương? Tình yêu nước chứa chan quyện vào bức tranh Tây Hồ buổi sớm:

*Gió đưa cành trúc la đà
Tiếng chuông Trấn Vũ, canh gà Thọ Xương
Mịt mù khói tỏa ngàn sương
Nhịp chày Yên Thái, mặt gương Tây Hồ.*

Người nghệ sĩ dân gian khéo léo đan cài *họa phẩm* Tây Hồ cả hai không gian động tĩnh. Một cành trúc la đà mềm mại, một hồi chuông trầm ngân xa, một thoáng khói sương huyền ảo cùng nhịp chày giã giấy nhịp nhàng. Và mặt nước Tây Hồ phẳng lặng trong trẻo như một tấm gương, tất cả quyện lại thành bức tranh của một góc Thăng Long ngàn năm văn vật... Rồi miền Bắc, ta bước chân vào xứ Nghệ miền Trung:

*Đường phố xứ Nghệ quanh quanh
Non xanh nước biếc như tranh họa đồ*

Đường vào xứ Nghệ có *sơn thủy hữu tình*, nước non, non non nhuộm màu xanh tươi mát, còn đường vào miền Nam là sông nước mở rộng mênh mang:

*Nhà Bè nước chảy chia hai
Ai về Gia Định, Đồng Nai thì về*

Hai nhánh sông Nhà Bè dẫn xa xôi về những mảnh đất mới màu mỡ hứa hẹn những vụ lúa bội thu... Mỗi địa danh, mỗi dòng sông, mỗi cánh đồng,

ngọn núi đã in đậm bóng hình trong trái tim người Việt. Người dân lao động gắn bó với quê hương bằng một tình yêu thiết tha, sâu đậm, nồng nàn mà ca dao ca ngợi cảnh đẹp đất nước như bức thông điệp chứa chan tình yêu tha thiết ấy.

Tâm hồn Việt Nam ẩn chứa trong những vần ca dao đâu chỉ đẹp bởi tình yêu quê hương, đất nước. Tâm hồn Việt Nam, đây là tâm hồn lạc quan, yêu cuộc sống, yêu con người. Một bóng trăng thanh bên cầu ao cũng trở nên thơ mộng, tươi mát:

*Hỡi cô tát nước bên đàng
Sao cô múc ánh trăng vàng đổ đi?*

Một buổi cấy lúa trên đồng cũng hóa nhộn nhịp bởi lòng người phấn khởi, vui tươi:

*Rủ nhau đi cấy đi cày
Bây giờ khó nhọc có ngày phong lưu
Trên đồng cạn, dưới đồng sâu
Chồng cày, vợ cấy, con trâu đi bừa.*

Tiếng hát lạc quan, yêu đời, tiếng hát ước mơ, hy vọng đã điễm nụ cười trên mỗi người lao động, xóa tan những vất vả, nhọc nhằn, tô thêm màu xanh trên ruộng lúa, nương dâu, bãi ngô, bãi sắn...

Tâm hồn Việt Nam qua khúc ca dao là một cung đàn với những nốt nhạc bổng trầm, tượng trưng cho những sắc thái tình cảm muôn màu muôn vẻ. Phải chăng trong những cung bậc ấy, tình yêu giữa người với người là âm điệu âm vang nhất, lắng sâu và thiết tha nhất.

Từ thuở năm vông, năm nôi, mỗi chúng ta đều yên giấc trong lời ru của bà, của mẹ. Lời ru man mác hòa với nhịp vông kẽo cà kẽo kẹt, ngân dài theo những làn gió mát dịu mùa thu: *Gió mùa thu... mẹ ru mà con ngủ... ơ... ngủ... năm canh chày... ơ... năm canh chày, thức đủ vừa năm!* Suốt năm canh trường, mẹ nâng niu cho con tròn giấc ngủ, mẹ gieo vào tâm hồn con những tình cảm đẹp, tình yêu mẹ, kính cha, tình biết ơn tổ tiên ngày trước:

*Con người có có có ông
Như cây có cội, như sông có nguồn*

Lòng biết ơn công lao dưỡng dục, sinh thành của cha, của mẹ đã trở thành nét đẹp truyền thống trong tâm hồn Việt Nam:

*Công cha như núi Thái Sơn
Nghĩa mẹ như nước trong nguồn chảy ra
Một lòng thờ mẹ kính cha
Cho tròn chữ hiếu mới là đạo con.*

Bắt nguồn từ tình cảm gia đình gần gũi, thân thuộc, tâm hồn Việt Nam mở rộng, người Việt Nam yêu đồng bào, yêu những người cùng chung nòi giống Lạc Hồng:

Nhiều điều phù lấy giá gương

Người trong một nước phải thương nhau cùng.

Tinh thần đoàn kết, tương thân, tương trợ là mối dây tình cảm thắt chặt mối quan hệ anh em của những người dân đất Việt. Trải qua bao chuyển đồ thời gian, câu ca dao cùng tình đoàn kết gắn bó vẫn sáng mãi trong tâm hồn Việt Nam, không dòng chảy nào ngăn lại được. Người lao động còn yêu bạn bè cùng cảnh ngộ:

Đôi ta là bạn chẵn trâu

Cùng mặc áo vá nhuộm nâu một hàng

Tâm hồn người bình dân mộc mạc quá, trong sáng quá! Tâm hồn ấy như chuyển đồ ngang chở đầy tâm tư, tình cảm: tình mẹ con, chồng vợ, tình bè bạn, tình đôi lứa yêu nhau... Lời tỏ tình thường xuất phát từ những cái *có* nho nhỏ, đáng yêu hàng ngày:

Hôm qua tát nước đầu đình

Bỏ quên chiếc áo trên cành hoa sen

Em được thì cho anh xin

Hay là em để làm tin trong nhà...

Mới kể chuyện *tát nước đầu đình* đấy, mới kể chuyện *bỏ quên chiếc áo* đấy, anh con trai đã khéo léo lái sang chuyện thắt buộc người ta *giữ làm tin* rồi. Anh chàng tế nhị mà cũng táo bạo quá! Cái tế nhị và táo bạo duyên dáng đáng yêu!

Tình yêu đồng hành cùng nỗi nhớ:

Nhớ ai bồi hồi bồi hồi

Như đứng đồng lúa, như ngồi đồng than

Nỗi nhớ khi cháy bỏng thiết tha làm lòng dạ xốn xang, bồi hồi là thế, khi lại mênh mang, tỏa rộng cùng trời cùng mây:

Đêm qua ra đứng bờ ao

Trông cá, cá lặn, trông sao, sao mờ

Buồn trông con nhện giăng tơ

Nhện ơi, nhện hỡi nhện chờ mối ai...

Cả sao trời, cả không gian và vũ trụ như chùng xuống, như thấu hiểu tâm tình kẻ đáng yêu, đang mang trong tim nỗi nhớ thương da diết... Tâm hồn chàng trai khi ngộ ý tâm hồn cô gái lúc nhớ thương... tất cả là tâm hồn Việt Nam yêu có thủy có chung, sống có tình có nghĩa:

Trăm năm dù lổi hẹn hò

Cây đa bên nước, con đò vẫn đưa

Hoặc:

Đem vàng đem nghĩa mà cần

Vàng thì nặng bầy, ái ân nặng mười

Chuyến dò chờ tâm hồn người Việt sẽ theo dòng thời gian trôi mãi đến ngày mai, ngày mai nữa để các thế hệ hôm nay và mai sau mãi ấp ủ, nâng niu những làn điệu ca dao – dân ca trữ tình, sâu lắng, mãi yêu quê hương, xứ sở, yêu con người, cảnh vật Việt Nam. Cảm ơn ca dao lời ru quê mẹ, lời ru tha thiết mệnh mông:

*Dẫu con đi hết cuộc đời
Cũng không đi hết những lời mẹ ru*

(Thơ Xuân Quỳnh)

Nhà thơ Chế Lan Viên cũng đã viết rất hay: *Mẹ ru con bên nôi, trai gái tự tình bên cối gạo, những người chống đò hát với đêm trăng, họ đã truyền từ đời này sang đời khác các câu thơ tuyệt vời của họ. Biết bao thế hệ qua đi, thời gian tàn phá hết, nhưng những câu hát ấy không có gì phá vỡ nổi vì ngôn ngữ nó quả thật trong veo như ngọc, và trong khối ngọc ấy đã hiện lên cái bóng của con người Việt Nam. Đúng như vậy, trong khối ngọc ấy hiện lên tâm hồn người Việt Nam trong veo như ngọc.*

Đinh Thụy Mỹ Quỳnh
Trưởng PTTH chuyên Lê Hồng Phong